

1. 6. 1953

AKTIVITA: MĚNOVÁ REFORMA

Anotace:	Anotace: Aktivita připomíná měnovou reformu v Československu v červnu 1953, která neměla v naší historii do té doby obdoby. Jednalo se o jednu z nejrozsáhlejších akcí komunistického režimu. Jednotlivé kroky aktivity na sebe navazují a seznamují žáky s důvody, cíli, provedením i dopady reformy na československé obyvatelstvo.
Vzdělávací oblasti a obsahové vzdělávací okruhy:	ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace, matematické vzdělávání
Průřezová témata:	ZV a GV: OSV, VDO (ZŠ), MV, VMEGS OV: OVDS
Klíčové kompetence:	ZV a GV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské OV: k učení, k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí
Doporučený věk:	13+
Cíle:	<ul style="list-style-type: none"> ■ se dozvědí podrobnosti o důvodech, cílech, provedení i dopadech měnové reformy, ■ získají širší povědomí o fungování komunistického Československa 50. let, ■ názorně si vyzkouší, jak měnová reforma postihla obyvatele tehdejšího Československa.
Délka:	45 min.
Pomůcky:	PRACOVNÍ LIST, MATERIÁL
Postup:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na úvod žákům postupně promítneme nebo vytiskneme fotografie z MATERIÁLU a necháme je, aby si je pozorně prohlédli. Následně se ptáme: <i>Co vidíte na fotografiích? Souvisí to nějak spolu?</i> Vedeme žáky, aby došli k závěru, že všech šest fotografií je ze stejného období – tedy z doby měnové reformy v Československu v roce 1953. Zároveň upozorňujeme, že patrně ne vše bylo přijato tak kladně, jak nám ukazují poslední dvě fotografie z demonstrace dělníků v Plzni a úryvek z článku informujícího o protestech ve Strakonících. 2. Stručně žáky uvedeme do tématu měnové reformy v Československu na začátku června 1953. Upozorníme na to, že dobová média (rozhlas, tisk, filmový týdeník v kinech) informovala především o pozitivních stránkách měnové reformy, ale jen minimum informací se k lidem dostávalo o stávkách, demonstracích a protestech, které se konaly na území prakticky celého

Československa.

3. Žáky rozdělíme do malých skupin (ideálně dvojice) a rozdáme PRACOVNÍ LIST. Žáci si přečtou, co o tehdejších protestech po zavedení měnové reformy řekli historici a pamětník, a odpoví na otázky z pracovního listu. Následuje společná kontrola a případné vysvětlení některých pojmů.
4. Následně žákům zadáme přečtení textu z PRACOVNÍHO LISTU, který shrnuje události kolem měnové reformy, a barevně označí důvody, cíle a důsledky reformy. Opět provedeme společnou kontrolu.
5. V další části práce s PRACOVNÍM LISTEM se společně podíváme na směnné kurzy a necháme žáky spočítat příklad (výsledek je 2062 korun).

Reflexe:

Závěrečnou diskuzi můžeme věnovat shrnutí informací, které se žáci dozvěděli. Společně diskutujeme o tom, co tento krok znamenal i do budoucna (lidé si nechtěli ukládat vyšší obnosy na bankovní účty, raději investovali do nákupu auta, chaty či pozemku).

Zdroje:

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/15409-protesty-proti-menove-reforme-1953>

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/15356-menova-reforma-1953-optikou-ceskoslovenskeho-film-oveho-tydeniku>

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400021/>

<https://plus.rozhlas.cz/menova-reforma-1953-dokonce-i-nekteri-komuniste-vyhrozovali-odchodem-ze-strany-9005739>

https://www.totalita.cz/vysvetlivky/ref_menova_1953_01.php

<https://zpravy.kurzy.cz/666494-prehled-prumernych-mezd-a-maloobchodnich-cen-v-byvalem-ceskoslovensku/>

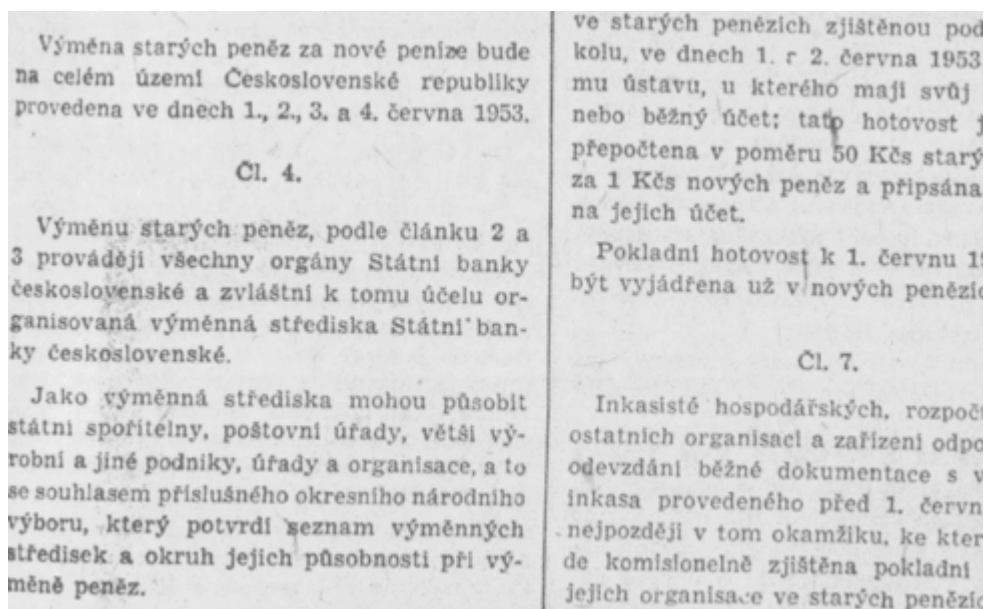
<https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1953>

RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989*. V Praze: Vyšehrad, 2020.

EMMERT, František. *Průvodce českými dějinami 20. století*. V Brně: Clio, 2019.

1. 6. 1953

MATERIÁL

Zdroj: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1953/5/31/5.png>

Zdroj: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400021/>

Peněžní reforma a zrušení lístků - cesta k dalšímu rozvoji našeho hospodářství

(Pokračování úvodníku s 1. str.)

stva, ztrácely se z trhu, poněvadž byly vykupovány spekulanty, kteří měli nadbytek peněz. Poslední takový nápor byl v uplynulých dvou týdnech, kdy tyto živly se snažily vykoupit, čo se jenom dalo.

Dalším takovým následkem války a kapitalistického hospodářství byl přidělový systém. Tento systém byl ve své době nezbytně

ny a poškozovali naše hospodářství, měli zaručeny dostačující přiděly základních potravin za velmi nízké ceny stejně jako poctiví pracovníci. Dostávali lístky, ať byl jejich výkon jakýkoli, ať pracovali nebo nepracovali. Naproti tomu reálné platy nejlepších pracovníků byly vysokými cenami na volném trhu podstatně sníženy. S tímto stavem nyní končíme. Každá koruna výdělku bude mít stejnou kupní sílu, protože

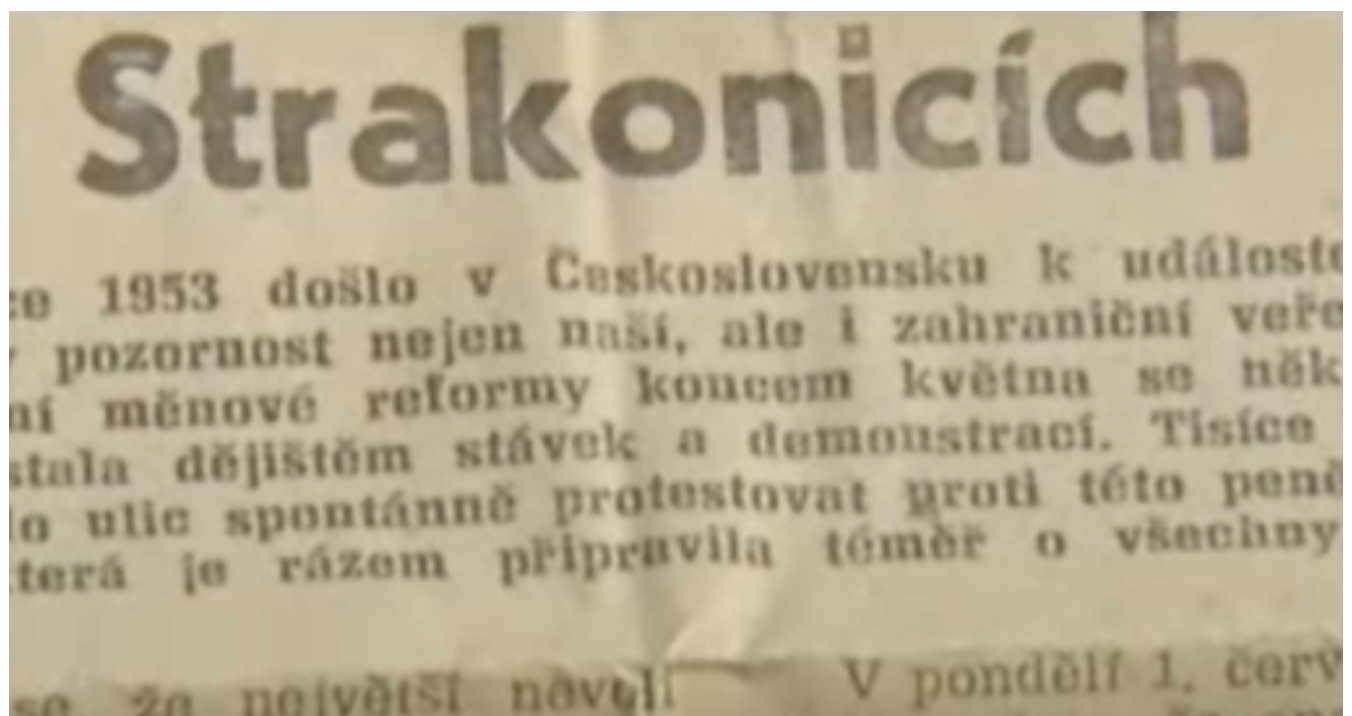
Zdroj: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1953/5/31/2.png>

Zdroj: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400021/>

Zdroj: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/223411058220012/>

Zdroj: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400021/>

1. 6. 1953

PRACOVNÍ LIST

A) Slova historiků a pamětníka. Přečtěte si jednotlivé texty a odpovězte na otázky pod nimi.

- historička Dana Musilová:

„Rachot nastal v pondělí, když začaly schůze v továrnách, protože tam byli lidé, které reforma připravila o peníze. Dokonce nositelka Řádu práce protestovala proti měnové reformě a řekla, že to, že jí vzali peníze, je, jako by jí zemřel někdo blízký. To ostatně vyjadřovalo obecné mínění lidí.“

- pamětník plzeňské demonstrace Ladislav Davidov:

„Celé to vzniklo, když se ve Škodovce vyplácela záloha a lidé měli brát na zálohu třeba 2 000 korun a dobírku 8 000, protože tehdy byly výplaty 10 000 korun. Jenže lidé dostali zálohu místo 2 000 korun třeba 6 000 korun. Takže najednou chtěli vědět, co s těmi penězi vlastně bude.“

- historik Zdeněk Jirásek:

„Odhaduje se, že šlo o více než 120 stávek, které zasáhly československý průmysl. Byly nestejně kvality a kvantity. Někde stávkovala jedna dílna, někde celý závod. Špička odporu obyvatelstva byla koncentrována do několika měst, kde tyto stávky a diskuse přerostly v rozsáhlé demonstrace.“

„K rozsáhlým demonstračním došlo také v Praze především v okrajových částech. V Karlíně kordony milicionářů a policistů zastavily průvody dělníků, kteří směřovali do centra města. Dále k tomu došlo v Ostravě. V Bohumíně demonstranti obsadili vlakové nádraží. V Orlové se demonstrujícím podařilo ovládnout rozhlas jedné ze šachet. K nepokojům došlo také ve Strakonících.“

„Objevovaly se i jiné formy odporu. Byly to letáky, roztrhané bankovky po ulicích, rozsypané drobné na pracovištích apod.“

- historička Dana Musilová:

„Co je památné na všech stávkách, jsou seznamy odsouzených. Na nich je zajímavé to, že se vždy uváděl původ a politická příslušnost a profese. Je to nesmírně zajímavé čtení. Vlastně 90 % odsouzených tvořili lidé, kteří byli „oporou“ režimu: měli správný třídní původ, správnou profesi odpovídající době. Přesto se právě tito lidé postavili do čela odporu proti straně, která se domnívala, že od nich jí žádné nebezpečí nehrozí.“

Zdroj: <https://www.ceska televize.cz/porady/10150778447-historie-cs/208452801400021/>

1. Jak vypadaly protesty proti měnové reformě v červnu 1953?

2. Jaká vrstva obyvatel se nejvíc bouřila?

3. Proč právě oni?

B) Přečtěte si text Lukáše Jiříčka shrnující události kolem měnové reformy v roce 1953. Jednou barvou označte DŮVODY a CÍLE reformy, druhou barvou označte DŮSLEDKY.

Měnová reforma, která byla v Československu provedena na začátku června 1953, se pod vedením sovětských poradců připravovala již delší dobu. Kořeny tohoto rozhodnutí sahají až do druhé světové války, tehdy na území Československa, stejně jako v dalších státech zapojených do války, bylo vydáno mnoho nekrytého oběživa, které však nemohlo být zdaleka pokryto nákupem zboží. Především díky těžkému průmyslu poválečná ekonomika rostla, což však bylo na úkor zboží a potravin, nebylo si tak co za vydělané peníze koupit. A nedařilo se zrušit také přidělový systém (potravinové lístky), zavedený již v listopadu 1939, s tím také souvisí černý trh, který byl vládnoucím komunistům rovněž trnem v oku. Objevovaly se však i ideologické důvody: nová měna měla být pevně svázána se sovětským rublem, což však vedlo k tomu, že československá koruna již nebyla volně směnitelná (pokud tedy chtěl stát získat valuty, musel tak učinit přes směnitelný rubl, což způsobilo dlouhodobý nedostatek valut v československém hospodářství). Razantní měnová reforma, která vstoupila v platnost 1. června 1953, neměla dosud v naší historii obdoby. Směnný poměr nové a staré koruny byl stanoven v rozmezí od 5:1 až do 50:1 (čím vyšší byla suma, tím nevýhodnější byl poměr). Komunistická vláda se maximálně snažila, aby se informace o provedení razantní měnové reformy nedostaly na veřejnost, dokonce nebyl informován ani Mezinárodní měnový fond (o rok později z něj bylo Československo vyloučeno), ale i tak se nejasné zprávy o této chystané změně dostávaly mezi československé občany a došlo k nákupní horečce, ve které lidé kupovali zboží ve velkém (především potraviny a oblečení), což nakonec vyvolalo úplné vykoupení některých věcí a uzavření obchodů na několik dní. Chystané změny se snažil vyvrátit i sám prezident Antonín Zápotocký v rozhlasovém projevu, když tvrdil, že žádná měnová reforma provedena nebude. V neděli 31. května však rozhlas i tisk informoval o provedení měnové reformy, která vstoupí v platnost již následující ráno. Miliony lidí tak přišly o většinu svých našetřených úspor. A nešlo jen o ně, protože se sice snížily ceny na pětinu až desetinu, což hrdě hlásala tehdejší média, ale ještě razantněji klesly mzdy. Životní úroveň v Československu se tak snížila. A i když se ve veřejném prostoru objevovaly informace o nové silné měně a úspěšném tažení proti všem „kapitalistickým živlům“, kteří hromadili peníze na úkor státu a dělníků, docházelo na řadě míst Československa ke stávkám a demonstracím, které násilně rozháněly bezpečnostní složky a lidové milice. Měnová reforma v roce 1953 měla za cíl stabilizovat československou ekonomiku a zlepšit finanční situaci komunisty budovaného státu, což se sice podařilo, ale na úkor nejširších vrstev obyvatel, z nichž mnozí ztratili důvěru nejen ve finanční systém a bankovní služby, ale také v komunistický režim, i když jej pomáhali předtím sami budovat

C) V rámečku najdete, v jakém poměru byly během měnové reformy vyměňovány staré peníze za nové. Na základě těchto informací spočítejte příklad níže.

V neděli 31. května byly v Rudém právu zveřejněny informace o kurzu přepočtu starých peněz za nové. Občané si od pondělí 1. června do čtvrtka 4. června mohli vyměnit staré peníze za nové.

Finanční hotovost byla vyměňována do částky 300 korun v poměru 5:1 (za 300 starých korun jste dostali 60 nových). Další koruny nad 300 již byly měněny v poměru 50:1.

Finanční ústavy (Státní spořitelna, Státní banka) měnily vklady podle těchto kurzů:

do 5000 korun v poměru 5:1

do 10 000 korun v poměru 6,25:1

do 20 000 korun v poměru 10:1

do 50 000 korun v poměru 25:1

vklady nad 50 000 korun v poměru 30:1

(týkalo se však pouze vkladů do 15. května, jinak byl poměr 50:1)

Peníze na běžných účtech obchodníků, živnostníků a soukromě hospodařících rolníků byly měněny v kurzu 50:1 bez ohledu na měněnou částku.

Úspory na „vázaných vkladech“ (peníze povinně uložené při měnové reformě v roce 1945), náhrady za znárodnění majetku, životní pojistky či penzijní připojištění propadly ve prospěch státu.

V obchodech bylo možné ještě určitou dobu nakupovat zboží za nové ceny také starými penězi v poměru 50:1.

Představte si, že žijete v čtyřčlenné rodině v době měnové reformy v roce 1953. Doma vám z posledního měsíce zbylo 400 korun v hotovosti. V bance máte již nějaký čas našetřeno 60 000 Kčs. Spočítejte, kolik peněz vám nyní zbude po měnové reformě.